Blandt straffefanger og

HISTORISK: Gunnar Schmidt voksede op på en skovarbejder-ejendom ved Hovborg i de gode gamle dage, og egnen har fortsat en stor plads i hans hjerte, selv om familien flyttede for årtier siden.

Af **Steen Rasmussen**
Tlf. 7211 4262, sra@jv.dk

HOVBORG: I slutningen af 40'erne og i begyndelsen af 50'erne gik straffefanger fra Horsens Tugthus frit omkring i Baldersbæk Plantage.

Den oplysning, som Gunnar Schmidt serverede på et møde i Historisk Samfund på Hovborg Kro, hvor forfatteren Jørgen Henneke fortalte om sin bog »Guld og grønne skove«, slog forsamlingen med overraskelse og forundring. Kan det nu også passe?

Ja, absolut. Gunnar Schmidt, der er årgang 41, voksede op på en ejendom i Baldersbæk, hvor hans far var skovarbejder, og han – Schmidt junior altså – er velsignet med en formidabel hukommelse om en god og spændende barndom i en hel anden materiel tidsalder end vore dage.

Fanger på kost

– Det var en halv snes fanger, som var under udslusning. De arbejdede i skoven og boede i en skurvogn med køjer i den ene ende og et spisebord i den anden – toilet var der ikke noget af. Vognen stod hos os, og min mor lavede mad til dem. En gang om ugen fik de lønnen udbetalt, og meget af den blev brugt på kroen. Dengang var mange fødevarer stadigt rationeret, og hvis de havde brugt alle deres rationeringsmærker i slyngelstuen, så kunne de ikke få noget middagsmad. Sådan var det.

– De var ikke under opsyn, men de stak aldrig af. Det skete derimod, at de rodede sig ind i et eller andet, og så kom politibetjenten fra Varde kørende og spurgte min far, hvor han kunne finde fangerne i skoven. Husk på at Baldersbæk er 1100 tønder land stor. Det er en enormt stor plantage. De fleste tror, at Baldersbæk kun er den lille skov rundt om slottet, men den er meget, meget større og går langt nordpå.

Klyttemagerens Hus

Schmidt er født i »Klyttemagerens Hus«, men familien med fem børn flyttede kort efter til »Skovgård«, som var større og bedre og havde fast tag, der var mere sikkert i tordenvejr. Boligen inklusive 12 tønder land agerjord og brændsel fulgte frit og kvit med jobbet, selv om medarbejderne fik løn, når de var på arbejde i plantagen. Det var akkordløn. Tre kroner for at skove en rummeter brænde med økse og sav. De flittige kunne nå to til tre rummeter på en dag. Schmidt senior fik også løn for at passe slottets have. Børnene hjalp med at plante nye grantræer i plantagen

I stalden var der fire køer og to nordbakker, og i den store have var der mange æbletræer. De fem skovarbejderfamilier på Baldersbæk var stort set selvforsynende. Gunnar Schmidt er gammel nok til at huske, at en del af kornet stadig blev tærsket med plejl omkring 1950. Han husker også, at der var store arealer med hede, som blev opdyrket med voldsomme traktorer med jernhjul, som kørte dag og nat.

Al færdsel skete med heste og vogn – kane om vinteren. Ingen havde bil. Den første bil i området var en ældre model, som tilhørte en lærer på Hesselho Skole, hvor Schmidt-børnene gik. Siden fik plantøren, skovarbejdernes chef, en automobil.

Det hvide slot står som noget helt specielt i Gunnar Schmidts hukommelse.

– Det var nogle meget fornemme folk, som

Gunnar Schmidt foran slottet i Baldersbæk Plantage, hvor »de kongelige« holdt sommerferie i hans drengedage.

Slottet i Baldersbæk få år efter opførelsen i 1910. Bygningen ligger næsten frit i den nye plantage.

Familien Schmidt var stort set selvforsynende i Skovhuset, som var en del af faderes løn som skovarbejder.

kongelige i Baldersbæk

Foto: Chresten Bergh

Forfatteren Jørgen Henneke har skrevet en meget populær bog om »Københavnerplantagerne«, bl.a. Baldersbæk, som rigmanden Holger Petersen byggede for 100 år siden som sommerresidens.
Foto: Chresten Bergh

Al transport foregik med hest. Gunnars Schmidts far har været på engen efter hø.

Baldersbæk Slot fra oven. Fabrikant Holger Petersen købte heden i 1891, men der gik næsten 20 år, før han byggede huset.

hver sommer holdt ferie på slottet, syntes vi. De havde råd til mange tjenestefolk og –piger, bl.a. et par af mine søstre, og alene det, at de havde råd til at holde ferie på et slot, viste jo, at de var noget helt særligt. Jeg anså dem for at være helt kongelige – i al fald lige så fornemme.

– Det var ikke nogen, man bare sådan kunne snakke med, men jeg havde da nogle venner blandt gæsternes børn på slottet. De snakkede københavnsk, men kunne godt forstå vores bonderøvsk.

– Én gang om året fik alle medarbejderne i plantagen og deres koner og børn inviteret ind på slottet, nemlig sankthansaften, før sommergæsterne ankom. Vi sad i havestuen og kunne kigge ud i haven og ud over engen med Holme Å. Først opførte de ansatte et eventyr for os. Så fik vi noget at spise og is til dessert, før bålet blev tændt på engen. Frk. Laage Petersen, der var oldfrue på slottet og i familie med Holger Petersen, der havde bygget slottet mange år før, delte bolsjer ud hele tiden. Det var stort. Det var noget, vi så frem til hvert år, og jeg tror vi var en 40-50 stykker med hvert år.

Slottets nøgle

Plantørens søn vidste, hvor hans far gemte nøglen til slottet, og i ubevogtede øjeblikke udenfor sæsonen lånte sønnen og hans ven, Gunnar Schmidt, den og låste sig ind. Oppe på loftet stod der en grammofon, som drengene hyggede sig med at spille lakplader på.

Under krigen besatte tyskerne slottet, men forinden var alle værdigenstande gemt af vejen. Det blev placeret på loftet hos familien Schmidt. En nat i december 1941 droppede engelske fly bomber over plantagen ved et uheld. Det står tydeligt i Gunnar Schmidts erindringer.

Familien flyttede i 1952 til Agerbæk, men Gunnar Schmidt ville ikke fra skolen i Hesselho. Han fik lov at bo hos en kammerat skoleåret ud, men så var det også slut med Hovborg og opland.

Schmidt kom i lære som bager og fik senere stilling som laboratoriechef på Valsemøllen i Esbjerg.

Evige Hovborg

I al fald som bosted for slut bliver det aldrig nemlig aldrig. Gunnar Schmidt, der bor i Esbjerg, har et svagt punkt for barndommens land og er ofte tilbage. Til sommer skal han og fru Karla, der stammer fra Gørding og er tidligere lærer, have guldbryllup. Det skal lige som bryllupet og sølvbrylluppet stå på Hovborg Kro.

– Hvor ellers?